

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG SOSIALDEPARTEMENT

Prop. 216 L

(2020–2021)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Lov om lønnsnemndbehandling av arbeidstvisten mellom Unio og KS i forbindelse med mellomoppgjøret 2021

*Tilråding fra Arbeids- og sosialdepartementet 11. juni 2021,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Arbeids- og sosialdepartementet legger med dette fram forslag om at arbeidstvisten mellom Unio og KS i forbindelse med mellomoppgjøret 2021 skal avgjøres av Rikslønnsnemnda. Departementet legger samtidig fram forslag om at det blir forbudt å iverksette eller opprettholde arbeidsstans for å løse tvisten.

2 Forhandlinger og mekling

Tvisten har oppstått i forbindelse med mellomoppgjøret 2021 og gjelder Kommuneoppgjøret. Partene er på arbeidstakersiden Unio med de tilsluttede forbundene og foreningene Utdanningsforbundet, Norsk Sykepleierforbund, Norsk Fysioterapeutforbund, Forskerforbundet, Norsk Ergoterapeutforbund, Akademikerforbundet, Bibliotekarforbundet, Det norske maskinistforbund, Det norske Diakonforbund, Norsk Radiografforbund og Den norske kirkes presteforening. På arbeidsgiversiden KS-kommunesektorens organisasjon.

Etter brudd i forhandlingene varslet Unio plassoppsigelse for om lag 137 000 medlemmer.

Riksmekleren nedla forbud mot arbeidsstans 3. mai og innkalte partene til mekling. Det ble gjennomført mekling 5., 25. og 26. mai.

Under meklingen nådde øvrige parter i kommuneoppgjøret – med meklernes mellomkomst – fram til en løsning i samsvar med meklernes forslag. Unio avslo forslaget. KS anbefalte forslaget. Meklingen ble avsluttet 27. mai kl. 05.00.

Unio iverksatte den varslede streiken fra 27. mai. Uttaket gjaldt 7 390 medlemmer.

3 Omfang og rapporter om virkninger av konflikten

Streikeuttaket omfattet fra 27. mai 7 390 medlemmer. De berørte virksomhetene var hovedsakelig innenfor skole, barnehage og helseinstitusjoner, og i tillegg enkelte andre kommunale tjenester. Streiken ble utvidet fra 2. juni med 13 370 medlemmer innenfor de samme gruppene som tidligere.

Helsemyndighetene ble orientert om streiken og vurderte fortløpende konsekvensene for helse-tjenestene. Helsetilsynet meldte om at kommunene løpende søkte om dispensasjoner for ansatte i enkelte vakter og for spesifikke oppgaver. Dis-

pensasjoner ble i stor grad innvilget. Det forelå ingen rapporter om at det var fare for liv, helse eller andre store samfunnsmessige konsekvenser som gjorde det nødvendig å gripe inn i streiken fram til torsdag 3. juni.

Torsdag 3. juni kl. 12.43 skrev Fredrikstad kommune til Statsforvalteren at det var en situasjon ved FREVAR som eier og driver kommunens prosessanlegg for energigjenvinning og avfallshåndtering. Arbeids- og sosialdepartementet mottok kopi av dette varselet samme dag kl. 13.37. Kommunen skrev:

FREVAR vurderer løpende situasjonen og konsekvenser av streiken. Situasjonen vurderes nå som kritisk og uforsvarlig med konkret fare for liv og helse.

Alarmer fra avløpsrensaneanlegget og fjernvarmen kommer til kontrollrommet, og mottas av/kvitteres av operatører på jobb. Disse gjør siden avrop på vaktordninger som FREVAR har for å utbedre årsakene til larm.

I og med at skiftleder og to operatører er tatt ut i streik fra samme skift står vi nå periodevis helt uten bemanning i kontrollrommet. I første omgang gjelder dette fra kl. 06.00 i 4.6. Frevar søker UNIO om dispensasjon for skiftleder slik at kontrollrommet til enhver tid er bemannet, med minst en person. Dispensasjonssøknader er tidligere avslått og klage er avslått.

Dispensasjon søkes for å ivareta sikkerhet og beredskap for både avløpsrensaneanlegget og fjernvarmenettet som begge er definert som samfunnskritiske. I tillegg er det behov for brannvakt til enhver tid.

Frevar har nå en situasjon med en full bunker med avfall ca 1500 tonn avfall. Det er meldt meget varmt vær og faren for varmgang og selvantennelse er stor. Det er ikke en normal-situasjon at bunker er full med avfall som ikke avsettes til forbrenning.

Det er dramatiske konsekvenser ved en brann i bunker med fare for liv, helse, miljø og verdier. Kontrollrommet må være bemannet. Hvis dispensasjonssøknad ikke innvilges vil kontrollrommet være ubemannet.

Det blir gjort oppmerksom på at det er ikke mulig å starte eller drifte noen av forbrenningsanleggene med kun en mann på skift.

I tråd med vanlig praksis kontaktet Arbeids- og sosialdepartementet Justis- og beredskapsdepartementet slik at de kunne be Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) gjøre

sin faglige vurdering av situasjonen. DSB sendte sin vurdering av saken kl. 19.01:

Brann- og redningsvesen er et kommunalt ansvar, og DSB kjenner ikke til om det foreligger noen risikovurdering fra kommunen utover opplysningene i e-posten. Det fremkommer heller ikke om Statsforvalteren har gjort en vurdering av konsekvensene innenfor andre avdelingens ansvarsområder enn helseavdelingen. Vi forutsetter imidlertid at kommunen iverksetter tiltak i henhold til forskrift om organisering og dimensjonering av brannvesen § 4-11. Midlertidige tiltak; kommunen skal i situasjoner hvor brannrisikoen er vesentlig større enn normalt innføre høyere beredskap, skjerpet vakthold, utplassere materiell o.l.

Det er ikke opplyst om det er iverksatt brannhindrende tiltak som for eksempel:

- Spre avfallet på avlastningsbunkere for å redusere mengden og den potensielle brannenergien i hver fraksjon
- Sørge for kjøling av avfallet i bunkerene/bunkerne
- Ved å benytte eget brannvern
- Er det montert vannkanoner/sprinkling som kan benyttes
- Bistand av lokalt brann- og redningsvesen for kjøling

DSB har tatt kontakt med virksomheten, og de opplyser at de har gjort tiltak for å redusere risiko ved å stenge ned anlegget. Selv om anlegget stenges ned er risikoen fortsatt tilstede med 1500 tonn avfall med fare for varmgang og brann. Det er ikke kjent for DSB hvilke tiltak brannvesenet eventuelt vurderer iverksatt. Men inntil vurdering og avbøtende tiltak kommer på plass, er det vår forståelse at virksomheten bør ha en mann i kontrollrommet i morgen tidlig kl 06.00 for visuell overvåkning. Vi er opplyst at dette kun gjelder for 1 av 6 skift som er totalt ubemannet.

DSB vurderer som et minimum at virksomheten har et strengt behov for en person i kontrollrommet til en hver tid for å kunne overvåke anlegget visuelt og rask kunne igangsette varsling og brannslukking dersom en hendelse skulle inntreffe. Dette gjelder så lenge det er fare for brann og inntil eventuelle avbøtende tiltak er iverksatt. Dette vil bidra til å redusere konsekvens av en brann.

Situasjonen fredag morgen ble løst ved at det ble etablert alternativt branntilsyn i virksomheten.

Fredag 4. juni kl. 13.15 kom en melding om at situasjonen hadde forverret seg, og at brannvesenet hadde vurdert situasjonen. Fredrikstad kommune skrev:

Fredrikstad Brann og redningsvesen med forebyggende avdeling har nå vært på befarings ved Frevar. Brannvesenet har avdekket at det er umiddelbar fare for at søppelet vil selvantenne og derav starte en brann i gjenvinningsanlegget. Brannvesenet observerte varmegang og at det ryker fra søppelet.

Dette vil få store samfunnsmessige konsekvenser med fare for liv og helse. Bunkerne inneholder tørt søppel som er oppbevart etter levering. Situasjonen gjelder to bunkere som til sammen inneholder 2500 tonn søppel. Selv antennes dette vil dette få store konsekvenser hvis brannen utvikles. Den spesielle situasjon ved slukking av brann i slike bunkere er at brannpersonalet utsettes for stor risiko. Det vil utsette personalet for fare for liv og helse.

Brannvesenet vurderer å gi pålegg og jobber nå umiddelbart med det. Brannsjefen melder at situasjonen er veldig alvorlig. De vil da kunne pålegge Fredrikstad kommune ved Frevar om at bunkerne med søppel må brennes ned, hvis ikke normal forbrenning kan iverksettes. Videre at søppelbiler tilhørende Fredrikstad kommune, som står med søppel på, umiddelbart må få levere søppel på Frevar. Tilrådes at tiltak gjøres umiddelbart.

Det understrekes nå fra Fredrikstad kommune om at situasjonen er kritisk. Det er bare personell som er i streik som kan håndtere situasjonen.

Et utdrag fra brannvesenets rapport etter befarings fredag 4. juni beskriver situasjonen slik:

Lagret søppel har i seg selv en meget stor brannrisiko. I tillegg inneholder avfallet store mengder miljøgifter. [...] Å slokke branner i avfallsanlegg kan være svært krevende for brannmannskapene, og i noen tilfeller ta mange dager. Brannene gir utslipp av store mengder meget giftig røyk. I tillegg vil slokkeinnsatsen føre til store utslipp av brannskum og slokkevann som vil forurense miljøet rundt anlegget.

Brannvesenet anser at det nå foreligger en stor brannfare i begge siloene med de konsekvenser dette vil føre med seg, og anbefaler umiddelbart oppstart av anleggene med formål å forbrenne eksisterende innhold i siloene.

DSB støttet kommunens beskrivelse av situasjonen og skrev i sin vurdering kl. 14.42:

DSB vurderer etter dialog med virksomheten og SF at situasjonen er så alvorlig som kommunen beskriver det.

Virksomheten er ikke i stand til å følge pliktene sine etter brann og eksplosjonsvernloven slik situasjonen er nå.

4 Departementets og partenes rolle under konflikter

Samfunnet og berørte parter må i utgangspunktet tåle de ulemper som arbeidskamper fører med seg. Dersom arbeidskampen fører til fare for liv, helse eller sikkerhet, eller truer helt vitale samfunnsinteresser, kan det likevel være nødvendig å gripe inn med tvungen lønnsnemnd. Det er lang og fast praksis for dette. I løpet av de siste 15 årene har det i gjennomsnitt vært grepet inn i en til to streiker per år.

Det er ingen permanent lovhjemmel som åpner for bruk av tvungen lønnsnemnd. Når myndighetene griper inn og stopper en streik eller lockout, skjer dette ved en egen lov. Regjeringen fremmer en proposisjon for Stortinget med forslag til en lov som forbyr fortsatt arbeidskamp og overlater til Rikslønnsnemnda å behandle interessen tvisten i den aktuelle konflikten. Dersom Stortinget ikke er samlet, kan regjeringen utferdige en provisorisk anordning om tvungen lønnsnemnd.

Partene kan også i fellesskap frivillig bringe en tvist inn for avgjørelse i Rikslønnsnemnda. En avgjørelse av Rikslønnsnemnda har samme virkning som en tariffavtale. Rikslønnsnemnda er en fast voldgiftsnemnd som oppnevnes av regjeringen med hjemmel i lønnsnemndloven. Nemnda er sammensatt av nøytrale medlemmer, representanter fra LO og NHO og representanter for partene i den aktuelle konflikten.

Arbeids- og sosialdepartementet har ingen rolle i tariffoppgjørene mellom partene i arbeidslivet, og verken vil eller kan instruere arbeidstaker- eller arbeidsgiversiden i spørsmål som angår forhandlingene eller saker som oppstår underveis i en konflikt. Departementet kan ikke pålegge, men kun anmode partene om å finne løsninger på de situasjoner og uenigheter som måtte oppstå.

Partene har flere virkemidler de kan bruke for å unngå inngrep ved tvungen lønnsnemnd. I forbindelse med streikeuttaket er det arbeidstakersiden som har kontrollen med om det tas ut ansatte som vil gjøre at det kan oppstå fare for liv

og helse. Partene kan videre inngå forhåndsavtaler om å unnta enkelte arbeidstakere fra streiken, eller bli enige om hvordan prosesser med eventuelle dispensasjoner skal legges opp. Dispensasjoner fra en streik innebærer at arbeidsgivere kan søke om dispensasjon fra streiken for en eller flere ansatte som er tatt ut i streik for eksempel fordi disse arbeidstakerne er avgjørende for å unngå fare for liv og helse. Arbeidstakersiden kan innvilge eller avslå en slik dispensasjonssøknad. Dette er partenes virkemidler, og partenes ansvar.

Håndteringen av dispensasjoner er i en del tariffområder regulert i avtalene mellom arbeidslivets parter.

I hovedavtalen mellom Unio og KS står dette om konflikter og dispensasjoner i Del A § 5.1.2 bokstav b:

Arbeidsgiver kan søke om dispensasjon for navngitte arbeidstakere som er tatt ut i streik og som på grunn av fare for liv og helse eller andre vitale hensyn må være til stede eller tas inn igjen i arbeid.

Dersom det oppstår en vanskelig situasjon er det den rammede virksomheten som først varsler om dette til aktuelle myndigheter. Det kan være statsforvalteren, eller andre myndigheter med et faglig ansvar som Helsetilsynet, Mattilsynet eller DSB. De aktuelle myndighetene gjør sine faglige vurderinger av situasjonen, og disse vurderingene vil bli formidlet til det aktuelle fagdepartementet og til Arbeids- og sosialdepartementet.

Departementet kan verken pålegge partene å la være å ta ansatte ut i streik, inngå forhåndsavtaler, eller underveis i en konflikt pålegge partene å søke om eller innvilge dispensasjoner.

5 Møte med partene og vurdering

På bakgrunn av vurderingene fra Statsforvalteren, Fredrikstad brannvesen og DSB innkalte arbeids- og sosialministeren partene til møte fredag 4. juni kl. 16.00.

Arbeids- og sosialministeren tok i møtet opp med partene i konflikten den situasjonen som hadde oppstått ved FREVAR.

Statsråden ba partene ta ansvar for den akutte situasjonen som truet liv og helse, og bli enige om tiltak som kunne avverge faren, slik at et inngrep i streiken fra regjeringens side kunne unngås.

Det ble på møtet informert om at arbeidsgiver i løpet av de siste dagene hadde søkt om flere

dispensasjoner fra streiken for personalet ved FREVAR, men disse var avslått. Også klage på avslag var blitt avslått. Dette var partene enige om. Unio opplyste om at de nå ville være villige til å innvilge dispensasjoner, men KS uttrykte at det ikke var aktuelt å sende nye søknader om dispensasjon. Det var derfor klart for departementet at det ikke var mulig for partene selv å løse opp i situasjonen som satte liv og helse i fare.

I lys av dette og de faglige vurderingene som departementet hadde mottatt informerte statsråden derfor partene om at regjeringen ikke hadde noe annet valg enn å gripe inn med tvungen lønnsnemnd i konflikten. På spørsmål fra statsråden sa Unio seg villig til å avblåse streiken umiddelbart og gjenoppta arbeidet.

6 Konklusjon

Med grunnlag i de faglige vurderingene fra kommune, brannvesen og DSB og det at partene ikke kom til enighet om å løse den fastlåste situasjonen vurderer Arbeids- og sosialdepartementet at hensynet til liv og helse gjør det nødvendig å løse arbeidstvisten mellom Unio og KS uten ytterligere arbeidskamp. Det overlates til Rikslønnsnemnda å avgjøre tvisten.

I forslaget til lov § 1 fremkommer det at tvisten skal avgjøres av Rikslønnsnemnda. Nemnda må for å kunne avgjøre hele den aktuelle tvisten ha den samme kompetansen som partene til å fastsette innholdet i tariffavtalen.

Det følger av lønnsnemndloven § 2 andre ledd at en avgjørelse av Rikslønnsnemnda har samme virkning som en tariffavtale. Dette gjelder enten saken frivillig er brakt inn for nemnda av partene, eller gjennom vedtak om tvungen lønnsnemnd.

Rikslønnsnemnda spiller en sentral rolle i det norske tariffsystemet. Skal nemnda fullt ut kunne fylle sin rolle som et effektivt tvisteløsningsorgan, må den kunne behandle alle sider ved tvisten. Det gjelder også spørsmål om å fastsette unntak fra bestemmelser i lov når partene er gitt kompetanse til å inngå tariffavtale om det, innenfor de rammer som følger av EØS-retten.

Norge har ratifisert flere ILO-konvensjoner som verner organisasjonsfriheten og streikeretten (konvensjon nr. 87, 98 og 154). Slik konvensjonene har vært tolket av ILOs organer, stilles det strenge krav for inngrep i streikeretten, men det åpnes likevel for inngrep dersom streiken setter liv, helse eller personlig sikkerhet for hele eller store deler av befolkningen i fare. Sosialpakten under Europarådet har i artikkel 6 nr. 4 en

tilsvarende bestemmelse som verner streikeretten. Artikkel 6 må imidlertid ses i sammenheng med artikkel G, som åpner for at det ved lov kan foretas begrensninger i streikeretten som er nødvendige i et demokratisk samfunn til vern av andre menneskers frihet og rettigheter, eller til vern av offentlige interesser, den nasjonale sikkerhet og moral i samfunnet.

Basert på internasjonal praksis er Arbeids- og sosialdepartementet av den oppfatning at et vedtak om tvungen lønnsnemnd i den omhandlede arbeidstvisten er innenfor rammen av de konvensjoner Norge har ratifisert. Dersom det likevel skulle påvises motstrid mellom internasjonale konvensjoner og Norges bruk av tvungen lønns-

nemnd, mener Arbeids- og sosialdepartementet, i tråd med fast praksis i slike saker, at hensynet til liv og helse tilsier at det under enhver omstendighet er nødvendig å gripe inn i konflikten.

Arbeids- og sosialdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om lønnsnemndbehandling av arbeidstvisten mellom Unio og KS i forbindelse med mellomoppgjøret 2021.

Vi **HARALD**, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om lønnsnemndbehandling av arbeidstvisten mellom Unio og KS i forbindelse med mellomoppgjøret 2021 i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om lønnsnemndbehandling av arbeidstvisten mellom Unio og KS i forbindelse med mellomoppgjøret 2021

§ 1

Twisten mellom Unio og KS i forbindelse med mellomoppgjøret 2021 (Kommuneoppgjøret) skal avgjøres av Rikslønnsnemnda.

§ 2

Det er forbudt å iverksette eller opprettholde arbeidsstans, jf. lov 27. januar 2012 nr. 9 om arbeidstvister (arbeidstvistloven) § 1 bokstav f) og g) for å løse tvisten.

Reglene i lov 27. januar 2012 nr. 10 om lønnsnemnd i arbeidstvister (lønnsnemndloven) får tilsvarende anvendelse.

§ 3

Loven trer i kraft straks. Loven opphører å gjelde når Rikslønnsnemnda har avsagt kjennelse i tvisten.

